

Landsverneplan for Kunnskapsdepartementet

Oslo, 28.02.2011

Forsidebilder:

Øverst til venstre: Hovedbygningen, Gløshaugen, NTNU (1905 – 10) © NTNU

Øverst til høyre: Urbygningen, UMB (1900 – 02). © Statsbygg.

Nederst til venstre: Alta gamle husmorskole, Høgskolen i Finnmark (1958 – 59). © Statsbygg.

Nederst til høyre: Musikkavdelingen, Høgskolen Stord/Haugesund, Rommetveit (1966 – 67)
© Statsbygg.

Innhold

Innhold	3
Innledning.....	4
Planarbeidets bakgrunn og formål.....	4
Avgrensninger.....	4
Organisering og arbeidsform.....	4
Nøkkeltall.....	5
Vernekategorier og formelle virkemidler.....	5
Oppfølging av arbeidet med planen.....	6
Kriterier for utvelgelse og vern	7
Generelt.....	7
Kriteriebruk i kunnskapssektoren	8
Historikk – tematisk tilnærming.....	9
Universitetshistorie	9
Ingeniørutdanning og teknisk utdanning	12
Medisinutdanning	13
Sykepleieutdanningen	14
Lærerutdanningen.....	14
Landbruksutdanning.....	16
Spesialskoler.....	17
Samisk skolehistorie	19
Epoker i høgskoleutviklingen.....	20
Meteorologisk institutt.....	21
Bibliotek.....	21
Internater	22
Leserveiledning for katalog (SKE-rapporter)	23
Kompleksrapport.....	23
Bygningsrapport	24
Annet	24
Oversiktskart	25
Samlet oversikt over komplekser og bygninger	27

Innledning

Planarbeidets bakgrunn og formål

I 2003 igangsatte daværende Arbeids- og administrasjonsdepartement (AAD) – nåværende Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartement (FAD) – prosjektet Statens kulturhistoriske eiendommer (SKE), for å koordinere en gjennomgang av statlig eiendomsmasse i sivil sektor. Fra høsten 2009 overtok Miljøverndepartementet (MD) ansvaret for prosjektet. Hensikten med arbeidet er å identifisere kulturminneverdiene i eiendommene og gi disse et formelt vern. Formålet er å bevare et representativt utvalg statlige eiendommer som kan dokumentere viktige sider av statens virksomhet, eller som av andre grunner har høy verneverdi.

Gjennomføringen av det statlige vernearbeidet er lagt til den enkelte sektor slik at hvert departement er ansvarlig for at eiendomsmassen tilknyttet egen sektor blir evaluert. Arbeidet skal munne ut i sektorvise landsverneplaner som presenterer de eiendommene som vernes.

Landsverneplanen for Kunnskapsdepartementet (KD) skal gi en oversikt over utdanningssektorens historie og de eiendommer som er med å dokumentere denne historien. Planen vil danne grunnlag for videre forvaltning av sektorens kulturhistoriske eiendommer. Det er videre et mål å bidra til økt bevissthet og kompetanse om sektorens historie og kulturminneforvaltning.

Avgrensninger

Så godt som all utdanning har tradisjonelt vært et offentlig anliggende i Norge. Grunnskole og videregående skole er henholdsvis en kommunal og fylkeskommunal oppgave. Statens ansvar omfatter eierskap og utbygging for høyere utdanning samt for noen enkeltstående skoler.

Ved utarbeiding av denne planen har arbeidet vært avgrenset til de eiendommene som i dag eies av staten og brukes av sektoren. Enkelte eiendommer som tidligere har hatt en sentral rolle i utdanningssektoren kan i dag være i bruk av andre sektorer til andre formål. Som følge av sektorprinsippet blir disse eiendommene vurdert i landsverneplanene til sine nåværende sektorer, og tas derfor ikke med her.

Organisering og arbeidsform

Kunnskapsdepartementet er oppdragsgiver og ansvarlig for arbeidet med den foreliggende landsverneplanen. Arbeidet har vært delt i et forprosjekt, utarbeidelse av historiedelen samt innledende vernevurderinger og utarbeidelse av landsverneplanen.

Historiearbeidet ble, som oppfølging av SKE-prosjektets generelle retningslinjer, igangsatt tidlig i planarbeidet. Imidlertid viste det seg at kunnskapssektorens historie er svært bred og med mange ulike linjer, slik at ambisjonen om å utvikle et dekkende manus som kunne være til konkret veiledning i vurderingen av bygningsmassen viste seg å være lite hensiktsmessig. Arbeidet med en oversiktshistorie er videreført, men ikke knyttet til framdriften i vernevurderingen. Til dette arbeidet er det i stedet skrevet flere tematiske historienotater.

Prosjektgruppen i Statsbygg har bestått av Øivind Skøien, Jørn Hilmar Fundingsrud, Anders Kalstad, Ragnhild Hoel, Mette Jakobsen, Charlotte Peder-Ellefsen, Siri Schrøder Vesterkjær, Pauline Gjøsteen, Mette Cranner, Robert Ekanger – alle fra Statsbyggs kulturminneseksjon. Prosjektansvarlig i Statsbygg har vært direktør for Faglig ressurscenter Stig P. Pettersen, og hans etterfølger Siw-Hege Gundersen.

Kunnskapsdepartementet ga Statsbygg i oppdrag å utarbeide landsverneplan for KD. Koordineringen av det praktiske arbeidet har skjedd gjennom en koordineringsgruppe sammensatt av følgende representanter: Arne Hovden fra KD, Ingrid Djupedal og Marit Vestvik fra Riksantikvaren (RA) og tidligere SKE (fram til sekretariatet ble nedlagt høsten 2009), etterfulgt av Ingrid Melgård og Andreas Skjetne fra RA, samt prosjektmedarbeidere fra Statsbygg. Flere møter er også holdt med selvforvaltere. Arbeidet i denne gruppen har vært ledet av Statsbygg.

Statsbygg har foretatt befaringer over hele landet og samlet inn foto og øvrig dokumentasjon for alle aktuelle eiendommer. Forvaltere og brukere har også vært verdifulle bidragsytere. Relevant materiale og kulturminnefaglige vurderinger er lagt inn i SKE-basen (se Leserveiledning) og justert etter drøftinger i koordineringsgruppen.

Nøkkeltall

Av sektorens 153 komplekser (betegner som hovedregel én lokalitet og kan bestå av en eller flere bygninger) og 1127 bygninger, er 65 komplekser med til sammen 293 bygninger valgt ut til vern. Av disse er 176 bygninger satt i verneklasse 1, og 117 bygninger i verneklasse 2 (se neste kapittel).

Vernekategorier og formelle virkemidler

Riksantikvarens veileder *Arbeid med statlige verneplaner* (2005), angir vernekategoriene i en landsverneplan. Disse kategoriene er benyttet av FAD i veilederen *Forvaltning av statens kulturhistoriske eigedommar* (2006), som sammen med kongelig resolusjon av 01.11.2006, fastlegger prosedyrer for planarbeidet. De aktuelle vernekategoriene er:

Verneklasse 1: Omfatter kulturminner og kulturmiljøer som forutsettes fredet etter kulturminneloven. For disse skal alle endringer og tiltak ut over vanlig vedlikehold godkjennes av Riksantikvaren (RA) før de kan igangsettes. Det presiseres at godkjenning fra RA forutsettes bare når tiltak berører fredet omfang og de verdiene som det er fredningens formål å sikre. (En fredet bygning har ikke nødvendigvis et altomfattende vern; det kan for eksempel omfatte bare et rom, en trappegang eller bare eksteriøret).

Kulturminneloven § 22 a gir Riksantikvaren anledning til å frede statlige bygninger og anlegg gjennom forskrift. Dette innebærer en forenkling i forhold til ordinære fredningsprosesser og vedtak. Landsverneplanene gjør bruk av slik forenklet forskriftsfredning (og er derfor avgrenset til statlig eiendom).

Verneklasse 2: Omfatter kulturminner og kulturmiljøer som forutsettes vernet i kraft av landsverneplanen, eller som allerede er underlagt vern gjennom plan- og bygningsloven. Kulturminnehensyn ved endring og tiltak ut over vanlig vedlikehold skal ivaretas av egen

virksomhet, gjennom egen eller ekstern kulturminnekompetanse. Verneklasse 2 gir ikke et juridisk bindende vern og er i første rekke et selvpålagt, etatsinternt vern. Kulturminner og –miljøer i verneklasse 2 skal kunne fremmes til regulering gjennom bruk av hensynssone etter plan- og bygningsloven. Begrepet *hensynssone* ble innført ved siste revisjon av loven (gjeldende fra 01.07.2009) og åpner for at vernet også kan omfatte materialbruk og interiører – noe det tidligere reguleringsformålet *spesialområde bevaring* ikke omfattet. Ved eventuell avhending av eiendommer i denne verneklassen, må eiendomsbesitter vurdere regulering før salg.

Oppfølging av vernehensyn av både verneklasse 1 og 2 vil være gjenstand for departementets etatsstyring.

I katalogen over eiendommene framkommer det under hver bygning hvilken verneklasse som gjelder.

Oppfølging av arbeidet med planen

Landsverneplanen er ferdig først etter at Riksantikvaren har gitt sin endelige godkjenning. Riksantikvaren iverksetter den formelle fredningen. Departementet og den enkelte eiendomsforvalter har ansvar for at det utarbeides forvaltningsplan for alle bygningene som vernes. Slik vil planen bli tatt i bruk i den daglige forvaltningen av eiendommene.

Prosedyre og anbefaling for det videre arbeidet med planen er beskrevet i *Forvaltning av statens kulturhistoriske eiendommer*, FAD 2006. I tråd med denne som er forankret i kongelig resolusjon av 01.11.2006, skal det utarbeides forvaltningsplaner for alle eiendommer som omfattes av landsverneplaner eller er vernet gjennom tidligere formelle vedtak. Forvaltningsplanene vil gå dypere inn i operasjonalisering av vernet som er gitt de enkelte bygningene og hvordan de skal forvaltes.

Kriterier for utvelgelse og vern

Generelt

Landsverneplanarbeidet er avgrenset til å omfatte all eiendom som eies av staten og er i bruk av kunnskapssektoren i dag. Utvelgelsen av kulturhistoriske eiendommer i statlige landsverneplaner er basert på egne utvelgelseskriterier i tillegg til Riksantikvarens tradisjonelle vernekriterier. Jevnfør *Veileder og eksempelsamling for katalogdelen i en landsverneplan (SKE/FAD)*, april 2005:

Dokumentasjonsverdier/kunnskaps- og kildeverdi:

- bygningshistorisk verdi
- teknikkhistorisk/håndverkhistorisk verdi
- arkitekturhistorisk/stilhistorisk verdi
- samfunnshistorisk/sosialhistorisk verdi
- personalhistorisk verdi

Dette er verdier som i stor grad er objektive og målbare.

Opplevelsesverdier:

- arkitektonisk verdi
- kunstnerisk/estetisk verdi
- brukspreget, alderspreget verdi, "patina"
- miljøskapende verdi
- identitetsskapende/kontinuitetsskapende verdi
- forbløffelses-/nysgjerrighetsskapende verdi
- symbolverdi

Dette er verdier som i stor grad ikke er målbare, men mer subjektivt basert.

Forsterkende, overgripende forutsetninger som fremmer disse verdiene:

- autentisitet/ekthet/troverdighet
- kvalitet/vedlikeholdstilstand
- tydelighet/pedagogisk potensial
- representativitet/sjeldenhet
- anvendbarhet/funksjonsdyktighet

Hovedkriteriet for utvelgelse er hvorvidt eiendommen dokumenterer sentrale deler av sektorens historie (utviklingstrekk, hendelser, politiske vedtak osv.). Så langt det er mulig, skal utvalget i tillegg ha en geografisk, aldersmessig og typemessig bredde. Det er også presisert fra FAD at utvalget skal søke å ivareta forholdet til samisk og nasjonale minoriteters samfunnsutvikling og kulturarv.

Riksantikvarens kriterier for verneverdier kan deles i to grupper: Dokumentasjons-/kunnskapsverdi (historisk kildeverdi) og opplevelsesverdi (symbolverdi, identitetsverdi, miljøverdi, arkitektonisk og kunstnerisk verdi osv.). Disse verdiene må i tillegg vektes i forhold til forsterkende forutsetninger som blant annet autentisitet, representativitet/sjeldenhet, pedagogisk verdi og teknisk tilstand. Se også *Alle tiders kulturminner* (Riksantikvaren 2004).

Kriteriebruk i kunnskapssektoren

Kunnskapssektorens bygningsmasse dekker et stort spekter og spenner fra gamle gårdsbruk, villaer, tradisjonelle enkle skolebygninger via monumentale skolebygninger til helhetlig anlagte universitetsområder og høyt spesialiserte forskningsbygninger. Størsteparten av bygningene er fra 1900-tallet, men det er også mange eldre, med tyngdepunkt i siste del av 1800-tallet.

Utvelgelse av eiendommer i landsverneplanen for sektoren har tatt utgangspunkt i sektorens historie, hvilke utdanninger og institusjoner som har vært/er statens ansvar og hvordan historisk utvikling, økonomiske forhold, statlige vedtak og lovendringer kommer til uttrykk i bygningsmassen.

Det er altså eiendommenes dokumentasjonsverdi i form av samfunns- og sektorhistorisk betydning som har vært utslagsgivende for utvelgelse. Men tradisjonelle vernekriterier som arkitektoniske, estetiske og bygningshistoriske verdier har hatt relevans ved vurdering og utvelgelse. I oppbyggingen av det moderne Norge etter 1814 representerer utdanningsinstitusjonene noen av våre viktigste byggverk. I en tid med selvstendighet og etablering av egne nasjonale institusjoner, og senere med en tydelig nasjonsbygging, har bygninger for skole, utdanning og forskning ofte blitt både påkostede og monumentale. En forholdsmessig stor andel av bygningsmassen har derfor kvaliteter som har bidratt til bevaring og til fortsatt vern.

Når valget har stått mellom flere objekter som dokumenterer den samme delen av historien, er forsterkende forutsetninger vektlagt – slik som blant annet vedlikeholdstilstand, autenticitet (opprinnelighet), pedagogisk potensial og brukspotensial. Dette er forhold som også er lagt til grunn ved avgrensning av vernets omfang, det vil si hvilke deler av en bygning som vernes.

For å oppnå tilstrekkelig bredde i utvalget som samlet kan gi et dekkende bilde av kunnskapssektorens historie, er det ved utvelgelse også lagt vekt på geografisk og aldersmessig spredning. Verdien av helhetlige miljøer er også vektlagt ved utvelgelsen.

Utvalget i en landsverneplan skal være "eksklusivt" og begrense seg til de historisk sett viktigste eiendommene innen sektoren. Vi håper å ha lykket med et representativt utvalg i denne landsverneplanen som gir et godt bilde av utdanningssektoren i nyere tid.

For å gi best mulig samlet forståelse og oversikt, har vi laget denne introduksjonen og tematiske tilnærming. Vi håper at det sammen med rapportene i katalogen vil gi den nødvendige begrunnelsen for hver enkelt institusjon og bygning som er valgt ut til vern. Plasshensyn begrenser muligheten til å gi en mer utdypende og fullstendig begrunnelse under hver enkelt bygning. Det vil være nyttig å lese alle bygningsrapportene, da de vil utfylle hverandre og gi en bedre forståelse av sektorens særpreg og bygningenes innbyrdes forskjeller og spesielle kvaliteter.

Historikk – tematisk tilnærming

Dette er ingen fullstendig historikk over kunnskapssektoren, bare noen korte sammendrag som kan bidra til bedre forståelse av utviklingstrekk innenfor ulike skoleslag og institusjonstyper og deres bygnings- og utbyggingshistorie. (Se ellers sektorens historikk: *"Kunnskapens byggverk"* av Peder Figenbaum og Jon Skeie.) Tekstene nedenfor er blitt til som arbeidsnotater underveis i dokumentasjons- og vurderingsarbeidet, og har derfor varierende form og omfang.

Universitetshistorie

Universitetshistorien i Norge går 200 år tilbake i tid:

1. Universitetet i Oslo, UiO, åpnet i 1811 som Det Kongelige Frederiks Universitet.
2. Universitetet i Bergen, UiB, åpnet i 1948 etter at byen i mange år hadde planlagt og lagt til rette for et eget universitet på Nygårdshøyden der Naturhistorisk museum var oppført allerede i 1866. Flere bygninger tiltenkt et fremtidig universitet ble oppført fra 1920-årene av.
3. Universitetet i Trondheim ble opprettet i 1968 og bygget på grunnpilarene Vitenskapsmuseet, Norges Lærerhøgskole (NLHT) og Norges Tekniske Høgskole (NTH). En større omorganisering av universitetet fant sted i 1996, og navnet ble endret til Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet - NTNU.
4. Universitetet i Tromsø, UiT, åpnet i 1968. Byen hadde en over 100-årig lang akademisk historie å bygge på med latinskole, lærerseminar, Nordlysobservatoriet og Tromsø museum.
5. Universitetet i Stavanger, UiS, åpnet i 2004. Høgskolen i Stavanger (HiS) var forløperen til universitetet da seks statlige og en privat høyskole i Stavanger i 1994 fusjonerte til en institusjon: Høgskolesenteret i Rogaland (tidligere Rogaland Distriktshøgskole og Stavanger Ingeniørhøgskole), Norsk Hotellhøgskole, Stavanger Lærerhøgskole, Rogaland Musikkonservatorium, Sosialhøgskolen i Stavanger, Stavanger Sykepleierhøgskole og Den norske kirkes menighetshøgskole.
6. Universitetet for miljø og biovitenskap, UMB, åpnet i 2005 – som en videreføring av Den høiere Landbrugsskole i Aas, 1859, senere Norges Landbrukshøgskole (NLH), 1897.
7. Universitetet i Agder, UiA, åpnet i 2007 med Høgskolen i Agder (1994) som forløper. HiA var en sammenslåing av seks statlige høgskolen i Kristiansand, Grimstad og Arendal; blant annet Agder distriktshøgskole, Ingeniørhøgskolen i Grimstad, Agder Musikkonservatorium, Kristiansand sykepleierhøgskole og Kristiansand lærerhøgskole.

8. Universitetet i Nordland, UiN, åpnet i 2011 ved at Høgskolen i Bodø ble akkreditert som universitet.

Historien fram til disse etableringene er forskjellige.

Selskabet for Norges Vel (1809) tok initiativ til et eget nasjonalt museum for oldsaker, samtidig som arbeidet for opprettelsen av et eget norsk universitet sto sentralt. Carl Deichman (1705-1780) hadde testamentert sin store samling av bøker, mynter, mineraler og oldsaker til byen allerede i 1780. Da Det Kongelige Frederiks Universitet ble stiftet i 1811, hadde det altså allerede kulturhistoriske- og naturhistoriske samlinger å bygge på. Få år etter var Myntkabinetet på plass, og Botanisk hage ble åpnet på Tøyen allerede i 1814 – området Frederik VI hadde donert til det nye universitetet – der Naturhistorisk museum ligger fortsatt. Men ønske om en mer sentrumsnær og staselig plassering av universitetet endte med valg av Karl Johans gate 47; midt på hovedgaten og nær Slottet. Universitetsbygningene ble oppført mellom 1841-56. Anlegget ble utvidet med kjemibygningen i Frederiksgate 3 i 1875 og Historisk museum i 1904. Universitetets første bygning, var imidlertid Observatoriet på Skillebekk som sto ferdig i 1833. Vikingskipshuset på Bygdøy ble føyet til Historisk museum i 1929.

Så kom behovet for ytterligere utvidelser og allerede i 1920 vedtok Stortinget at et nytt anlegg skulle etableres på Blindern. Første byggetrinn av det storstilte anlegget kom på begynnelsen av 1930-tallet. Neste store utbygging var på 1960-tallet som følge av den store utdanningsekspansjonen. Tredje utbyggingsfase besto hovedsaklig av undervisningsvitenskapelig institutt og nytt universitetsbibliotek. Blindern er i norsk sammenheng unikt som formålsbygd universitetsanlegg. I tillegg har UiO andre lokaliteter i Oslo; tannlegehøgskolen i Geitmyrsveien, Gaustad med preklinisk på nordsiden av Ringveien og forskningsparken sør for Ringveien. Forskningsstasjoner i Drøbak og på Finse, og Baroniet i Rosendal gitt UiO som testamentarisk gave.

I landsverneplanen er det tatt med 54 bygninger i UiOs eie. **Tøyen – 8 bygninger** (Kompleks 99335703), **Sentrum – 10 bygninger** (Kompleks 99335702), **Blindern - 25 bygninger** (Kompleks 99335701), **Tannlegehøgskolen, Geitmyrsveien** (Kompleks 99335705), **Baroniet Rosendal – 8 bygninger** (Kompleks 9903233), **Biologisk stasjon i Drøbak** (Kompleks 3357).

I Bergen, Trondheim og Tromsø ble de vitenskapelige museene etablert før universitetene. Dette gjorde at museene også kunne fungere som faglig fundament ved opprettelsen av Norges andre, tredje og fjerde universitet. Universitetsmuseenes etablering var preget av opplysningstidens ånd, og samlingene oppsto ut fra enkeltpersoners systematiske arbeid for vitenskapelige framskritt. Ut fra de samme ideer var universitetstanken også båret fram i Kristiania.

Det Kongelige Norske Vitenskapers Selskap (1767) i Trondheim, flyttet inn med sine naturhistoriske samlinger i egne lokaler i Erling Skakkesgate i 1868. Større utvidelser av museet kom i 1878 og 1904 og ga Vitenskapsmuseet større utstillingsarealer. Universitets- og høgskolemiljøene i Trondheim har utviklet seg – både i eksisterende bygninger og formålsbygg – ulike steder i og rundt byen før de nå er samlet organisatorisk i NTNU og HiST, men fortsatt på ulike lokaliteter. I landsverneplanen er flere kompleks tatt med fordi de viser viktige sektorhistoriske utviklingstrekk eller har annen kulturhistorisk verdi: NTNU,

Kalvskinnet - 7 bygninger (Kompleks 9900495), **Gløshaugen og Skipsmodelltanken - 13 bygninger** (Kompleks 9900496), og **Dragvoll gård - 3 bygninger** (Kompleks 9900496).

I 1825 ble Bergen Museum åpnet, og allerede i 1866 tronet egen museumsbygning på Nygårdshøyden; **Muséplass 3**, (Kompleks 3377). Det er rundt Nygårdshøyden UiB skulle komme til å utvikle seg, og flere villaer og annen bygårdsbebyggelse fra rundt 1900 ble kjøpt til universitetsformål; **Fastings minde** (Kompleks 3378), **Universitetsadm. Muséplass 1** (Kompleks 3375), **Sydneshaugkvartalet - 10 bygninger** (Kompleks 3387), **Sofie Lindstrøms hus** (Kompleks 3398), **Villavn. 9** (Kompleks 3389), **Parkveien 9** (Kompleks 3382), **Langesgt. 1-3** (Kompleks 3374), **Samfunnsvitenskapelig fakultet – 4 villaer**, (Kompleks 3361), **Jusbygget – tidligere Dragefjellet skole** (Kompleks 3397).

Videre består bygningsmassen av større, stort sett, formålsbygde anlegg innpasset i bystrukturen. **Allegt. 70 – Geofysisk institutt** (Kompleks 3360), **Kulturhistorisk museum, J. Frielesgt. 1-3** (Kompleks 3371), **Sydneshaugen skole** (Kompleks 9900493), **Universitetsbiblioteket** (Kompleks 9900490), **Realfagbygget** (Kompleks 9900488).

På Haukelandsområdet er lokalene for medisin og odontologi lokalisert. I tillegg har UiB lokaliteter som Arboretet på Milde, feltstasjon for marinbiologi, samt hytter på Ustaoset og i Hardanger; **Tingvika - 4 bygninger** (Kompleks 3394).

I alt 41 bygninger er i landsverneplanen gitt vern eller fredning for å vise bredden i UiBs totale eiendomsmasse. UiB skiller seg ut som "by-universitetet".

Tromsø Museum ble stiftet i 1872, og åpnet for publikum i egne lokaler i 1874. Museet hadde helt fra starten både naturhistoriske og kulturhistoriske samlinger basert på vitenskapelig forskning om Nord-Norge og arktiske strøk. **Tromsø museum** (Kompleks 99340602) flyttet inn i sine nåværende lokaler, sør på Tromsøya i 1961. Tromsø museum var et solid akademisk grunnlag for etablering av universitetet i 1968.

Det er interessant hvordan et helt nytt universitetsområde tok form da Breivika ble valgt i 1971. Dette var omtrent samtidig med at Dragvoll (NTNU) og Ullandhaug (UiS) ble planlagt, og mange av de samme prinsippene for arealdisponering og trinnvis utbygging ble valgt. I Breivika er fire utbyggingsparseller inndelt i en kvartalsstruktur på 60 x 60 meter som fylles med bygninger, grøntparseller og parkering etter hvert. Parsellene bindes sammen av hovedgangveien som er en akse man kan orientere seg fra. **Universitetsbiblioteket og Labyrinten på Universitetsplassen** (Kompleks 3406) er midtpunktet i området, og valgt ut i landsverneplanen. **Fiskerihøgskolen** (Kompleks 3406) er valgt som representant for feltet fiskerifag, fiskeri- og havforskning, marinbiologi i landverneplanen. UiT er blant de institusjonene i Norge som har et særlig ansvar for forskning og undervisning i samisk språk og kultur. Bygningen **Ardna** (Kompleks 3406) skal være en ramme rundt samisk kultur med mulighet for utstillinger og andre arrangementer. Feltstasjoner for ulik forskning er det flere av ved universitetene. Feltstasjonen i Skibotn eies av UiT og er i landsverneplanen valgt ut som representant for denne kategorien; **Observatoriebygg og Feltstasjon** (Kompleks 3406).

UMB har sin historiske forankring tilbake til etableringen av "Den høiere landbrugsskole i Aas" i 1859. Skolen ble i 1897 en vitenskapelig høgskole og skiftet da navn til Norges Landbrugshøgskole (NLH). UMB har fått sin bygningsmessige form gjennom en kontinuerlig utvikling på samme sted gjennom 150 år og er et unikt anlegg i norsk utdanningshistorie.

Eksempler på bygninger, parkanlegg og kulturlandskap fra forskjellige faser er med i landsverneplanen; 26 bygninger og den store parken (inndelt i 15 større eller mindre uteområder) er valgt ut fra **Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)** (Kompleks 1837).

UiS, UiA og UiN er nyere universiteter etablert som videreføringer av høgskolereformer på 1990-tallet. Bygningshistorikken for disse universitetene gjenspeiles ikke i landsverneplanen. **Arkeologisk museum i Stavanger – AmS** (Kompleks 170) er i dag tilknyttet UiS, og derfor overført fra Kulturdepartementet til kunnskapssektorens landsverneplan. Det gjøres oppmerksom på at komplekset ble overført til KD så sent i prosessen at verneomfanget for AmS ikke er ferdigbehandlet. RA fullfører dette arbeidet.

Bare to små trebygninger på **Gimlemoen** ved Kristiansand (Kompleks 3522) er inkludert fordi de allerede er underlagt vern. **Dømmesmoen gartnerskole, Grimstad** (Kompleks 3422), var inntil høsten 2010 en del av UiA, men er nå ute av sektoren. Dømmesmoens skolehistorie er allikevel tilknyttet kunnskapssektoren og er derfor tatt med i denne landsverneplanen. Ti bygninger representerer hagebruksutdanningen fra skolens oppstart i 1923.

Ingeniørutdanning og teknisk utdanning

Ingeniørutdanning var en av de tidligste utdanninger i Norge. I Norge startet det med Den frie Matematiske skole i Kristiania (1750), deretter Bergseminaret på Kongsberg (1757), Den kongelige Tegneskole (1818). Ingeniørutdanning ble opprettet i Trondheim med Trondheim Tekniske læreanstalt (1869), og senere *Norges Tekniske Høgskole* i Trondheim (1910).

For å forhindre at de eksisterende tekniske skolene som utdannet ingeniører i en skole som i hovedsak var basert på middelskoleeksamen skulle komme i uheldig konkurranseforhold til den nye høyskolen, ble de i en periode omgjort til 2-årige mellomtekniske skoler. Dette gjelder for eksempel Oslo Ingeniørskole (1872) og Bergen Ingeniørskole (1874). En rekke tekniske skoler ble opprettet rundt i landet, og mange ble drevet av fylket/fylkeskommunen. Dette var et skoleslag som dannet basis for ingeniørutdanningen. Dette skoleslaget ble statlige skoler i 1977 og i 1994 innlemmet i høgskolesystemet. Etter ytterligere omstruktureringer har flere høgskoler fått status som universiteter.

Først med opprettelsen av Statens Kunstakademi i 1909 og Norges Tekniske Høgskole i 1910 ble det klart skille mellom kunstfaglige og teknisk-estetiske profesjonsutdanninger som kunsthåndverk, arkitekt og ingeniør.

Endringer i organisering og nivå kan belyses gjennom navneskifter på en enkelt skole: *Christiania Tekniske skole* 1873 - 1896; *Kristiania Tekniske skole* 1897 - 1912; *Kristiania Tekniske Mellomskole* 1912 - 1924; *Oslo Tekniske Mellomskole* 1924 - 1936; *Oslo Tekniske skole* 1936 - 1976 og *Oslo ingeniørhøgskole* 1977 - 1994. Oslo ingeniørhøgskole er videreført som *Avdeling for ingeniørutdanning (IU)* ved Høgskolen i Oslo. Bygningen eies av Entra.

Bergen Tekniske skole ble omdøpt til Bergen Mellomtekniske skole fra 1912. I Trondheim ble Trondheim Mellomtekniske skole opprettet i 1930. Det var vanlig at lovende studenter fra disse tre skolene i Oslo, Bergen og Trondheim, avsluttet sin utdanning ved et utenlandsk akademi eller polyteknisk høgskole.

I 1980 var det ni maritime høgskoler i Norge. I Bergen er den nautiske og skipsadministrative utdanningen lokalisert til den gamle sjømannsskolen på Nordnes og den tekniske delen i Bergen Maskinistiskoles bygg på Vestre Strømkai. Nedbygging av norsk skipsfart førte til nedlegging av mange maritime skoler. Bergen maritime høgskole ble nedlagt i 1989 og størstedelen av skolen overført til Bergen Ingeniørhøgskole.

Som representanter for ingeniørutdanningen i Norge er følgende til vern i landsverneplanen for Kunnskapsdepartementet:

NTNU Gløshaugen (Kompleks 9900496) bygningene til NTH, primært fra perioden 1910-25, vernes gjennom LVP KD.

Høgskolen i Sør-Trøndelag, Gunnerusgt./Sverresgt. (Kompleks 72) *Trondhjem tekniske læreanstalt* ble opprettet allerede i 1869 og var en direkte forløper til NTH.

NTNU Kalvskinnet (Kompleks 9900495) er allerede regulert til bevaring.

Høgskolen i Østfold, Sarpsborg (Kompleks 104) vernes for å vise etterkrigstidens sterke satsning på ingeniørutdanning i distriktene, nært knyttet til industrien. (Høgskolen flyttet ut i 2010 og bygningen er ikke lengre i bruk i kunnskapssektoren.)

Bygningen for Oslo ingeniørhøgskole 1872 (med tilbygg fra 1960) fredes gjennom verneplan for deler av Entrass eiendommer.

Bergseminaret 1757 er ivaretatt gjennom Bergverksmuseet på Kongsberg.

Narvik tekniske skole (1955), utvidet fra tidligere yrkesskole og fagskole i byen, forteller om ingeniørutdanningstilbudet i Nord-Norge. Bygningen fra 1955 har i behold kvaliteter typisk for 1950-talls arkitektur. Skolevirksomheten ble fusjonert inn i Høgskolen i Narvik i 1994. Fordi skolebygningen fra 1955 er fylkeskommunalt eid, er den ikke behandlet i landsverneplanen for KD.

Medisinutdanning

Utdanning i medisin gis i dag ved de fire universitetene UiO, UiB, NTNU og UiT.

Medisinstudiene ved de fire norske universitetene har ulike tradisjoner, og framstår også i dag med ulike profiler. Medisinutdanningen ved UiO er den eldste, og ble etablert i 1814, kort tid etter opprettelsen av det første norske universitet. Lenge var dette den eneste medisinutdanningen i Norge. Universitetet på Karl Johans gate ble oppført i 1851. I 1978 ble preklinisk bygning oppført på Gaustad, med flere senere utvidelser.

Medisinstudiet i Bergen ble etablert i 1946 da UiB ble etablert, men preklinisk undervisning ble først tilbudt fra 1963. Bygningen fra 1963 i Årstadveien er revet. I 2001 ble det såkalte BB-bygget oppført.

Medisinstudiet i Tromsø ble opprettet i 1973. Studieplanen skilte seg fra tradisjonelle modeller fra starten av, blant annet gjennom tidlig pasientkontakt, integrering av basalfag, klinikk og samfunnsmedisinske fag og utplassering i fylkessykehus og kommunalhelsetjenesten. Medisin- og helsefagbygget ved UiT er fra 1991.

I Trondheim ble det i perioden fra 1975 fram til 1992 kun tilbudt undervisning i kliniske fag, og den prekliniske delen av studiet ble gjennomført ved UiB. Hele medisinstudiet ble tilbudt fra 1993. MTFs-bygningen ble oppført på Øya i 1991.

Disse fire bygningene/lokalitetene for medisinstudium ved universitetene i dag, er alle fra ca. 1980 og nyere. Dette er en periode der arkitektur og utforming ivaretas gjennom vern av annen universitets- og høyskolebebyggelse. Medisinstudium er nært knyttet til sykehusene, helsevesenet og den tilhørende forskningens faglige utvikling. Bygningshistorien som viser dette brede feltet er ivaretatt i landsverneplanen for HOD.

Sykepleierutdanningen

Sykepleierutdanningen i Norge startet opp med Diakonisseanstalten i 1868 med Cathinka Guldborg som initiativtaker og forstanderinne.

Det var en viktig utdanning. Sykepleierutdanningen har vært vesentlig for utviklingen av det norske moderne helsevesenet. Sykepleierskolene har vært tilknyttet sykehus over hele landet.

Sykepleierutdanningen var noe som opprinnelig ble tatt initiativ til fra sykehusene eller organisasjonene og driftet på ulike måter. Ved sykehuset i Elverum var det Norges Røde kors som sørget for utdanning av sykepleiere til sykehuset. Sykepleierutdanningen ved Elverum ble startet opp i sykehuset. I 1957 fikk skolen egen bygning som ble oppført ved siden av sykehuset. Bygningen hadde kombinert skole- og internatfunksjon. Omtrent samtidig kom en ny lov som stilte formelle krav til utdanningen. Dette ble et vendepunkt fra intern opplæring til en selvstendig utdanning.

Rundt 1970-tallet fikk vi en radikal vekst i helseutdanningen. Utbygging av velferdsstaten førte til opprettelse av nye studietilbud som radiografer, fysioterapiskole, vernepleierutdanning og psykiatrisk sykepleie.

Helsefagsskolene ble statlige på 1980-tallet. Ansvar for utdanningen ble overført fra Sosialdepartementet til Kirke- og undervisningsdepartementet i 1981. I 1986 ble Helsefaghøgskoler opprettet og eierskapet overført fra sykehusene til staten. I 1994 fører høgskolereformen til at helsefaghøgskolene blir en del av de flerfaglige høgskolene. Sykepleierutdanning er i dag en del av høgskolesystemet i Norge.

Som representant for sykepleierutdanningen i Norge vernes **Høgskolen i Hedmark, avd. for helse og idrettsfag, Elverum** (Kompleks 591).

Lærerutdanningen

Første lærerseminar i Norge ble opprettet i Kviteseid, Telemark i 1819. I 1821 vedtok Stortinget å opprette lærerseminar i Nord-Norge. Lærerutdanningen skulle være stiftets (bispedømmets) oppgave, og finansieres gjennom *Opplysningsvesenets Understøttelsefond*. Stiftsseminaret ble opprettet i Trondenes, Troms, i 1826, og fikk medfinansiering fra *Seminarium lapponicum*, for undervisning blant samer. Det ble flyttet til Tromsø i 1848.

Skoleloven av 1827 ga bestemmelser om seminar i alle landets stift – *stiftsseminar*. Fra 1838 var det offentlig seminar i alle stift. Med unntak av Stord og Hamar fikk ingen av seminarene noe lang levetid på sine opprinnelige plasser. Hundre år senere hadde man seks

statlige *lærerskoler*, som var benevnelsen etter 1902, i Hamar, Holmestrand, Kristiansand, Stord, Levanger og Tromsø.

Seminarloven av 1890, med reglement fra 1891, åpnet for lærerutdanning både for kvinner og menn. Det ble også åpnet for private seminarer. Slike ble i årene som fulgte opprettet i Kristiania, Elverum, Nesna, Notodden og Volda. Etter vanskelige år fra 1920-tallet av ble alle disse overtatt av staten.

Elevveksten og samfunnsutviklingen etter 2. verdenskrig ga et behov for større utdanningskapasitet og fornyelse av lærerskolene. Bodø, Stavanger, Horten og Hamar ble utbygd etter et generelt program for 360 elever.

Lov om lærerutdanning fra 1973 betydde et avgjørende skille i norsk lærerutdannings historie. Allmennlærerutdanningen ble nå gjort treårig og det ble åpnet både for sterkere fagspesialisering og fordypning. Etter søknad kunne nå også lærerskolene gi tilbud om hovedfagsundervisning. I 1980 ble lærerskolene høyskoler. Fra 1994 inngikk lærerutdanningen som avdelinger ved regionale, statlige høyskoler.

Spesiallærerskoler ble også opprettet på 1800-tallet:

Statens kvinnelige industriskole av 1875, en formingslærerskole for kvinner i Kristiania, ble til Statens lærerskole i forming i 1900. I 1917 ble Statens lærerskole i forming, opprettet på Blaker.

Norges idrettshøyskole ble opprettet i 1968, men med røtter fra 1870; *Den Gymnastiske Centralskole for legemsøvelser og våpenbruk*, med utdanning av gymnastikklærere.

Som representanter for lærerutdanningen i Norge er følgende tatt med i landsverneplanen for Kunnskapsdepartementet:

Høgskolen Stord/Haugesund, Rommetveit (Kompleks 158) Stord seminar (Bergen stift) ble opprettet i 1838. I dag høyskolecampus med bebyggelse fra flere perioder. Anlegget har flere lærerskolebygninger fra 1960-tallet, bl. a. flere spesialbygninger og velferdsbygning. Hele anlegget er regulert til spesialområde/bevaring.

Høgskolen i Hedmark, Hamar (Kompleks 110) Hamar seminar (Hamar stift) ble opprettet i 1867. Seminarbygning fra 1877 er allerede regulert til bevaring, sammen med flere andre bygninger i det historiske skoleanlegget. Disse inngår i landsverneplanen for KD.

Nedre Gausen, Holmestrand (Kompleks 622) Holmestrand seminar ble opprettet i 1898. Anlegget vernes fordi den har både seminarhistorie og spes.ped.-historie (fra 1930). Seminarhistorien har vært utslagsgivende for utvelgelsen.

Høgskulen i Volda (Kompleks 575) ble opprettet privat i 1895, og overtatt av staten i 1924. Skolebygningen er fra 1922.

Høgskolen i Hedmark, Elverum lærerskole (Kompleks 109), ble opprettet privat 1892, overtatt av staten i 1937. Skolebygning fra 1924 er allerede regulert til bevaring. Vernet omfatter flere bygninger.

Asker seminar (Oslo stift), opprettet i 1834, har en formålsbygd bygning fra 1839 som fredes gjennom helsesektorens verneplan.

Landbruksutdanning

Landets første landbruksskole ble opprettet på Sem i Asker av Jacob Sverdrup i 1825. Det ble et pionertiltak i norsk sammenheng. Stortinget vedtok i 1842 å etablere fire Stiftseminarer til utdanning av veiledere i landbruket. Disse ble finansiert av staten og amtene i fellesskap, men det var vanskelig å skaffe lærere.

I 1854 vedtok Stortinget å opprette "Den høiere Landbrugsskole i Aas", og at Ås prestegård kunne innkjøpes til formålet. Forslag om også å legge til eiendommen Vollebekk ble behandlet i regjeringen i 1855, og senere vedtatt i Stortinget. Vollebekk var tidligere sorenskrivergård i Follo. I 1859 kom skolen i gang.

Det ble opprettet flere landbruksskoler i fylkene i 1840 og -50 årene. Men kritikk for at det var for teoretisk undervisning og at den var basert på utenlandske ideer og metoder, gjorde at mange fylker la ned skolene. En medvirkende årsak var også at det var sviktende søkning. Fra 1875 ble det strengere statlig kontroll og tilsyn med landbruksskoler. Slutten av 1800-tallet ga ny blomstring, og fylkene fikk igjen en eller flere landbruksskoler. Lærersituasjonen var adskillig bedre på dette tidspunkt fordi *Landsbrugsskolen i Aas* hadde vært i drift noen år.

En viktig statlig satsning var *Statens småbrukslærerskole* på Sem i Asker kom i drift i 1915.

Etter høgskolereformen i 1990-åra ble Norges landbrukshøgskole på Ås, NLH, til UMB og overført fra Landbruksdepartementet til KUD. Virksomheter med langvarig tilknytning til NLH forble tilknyttet landbrukssektoren. For å få et komplett bilde av utdanning og forskning på stedet, og dermed sektorhistorien til både KD og LMD, må virksomhetene og deres kulturminner ses i sammenheng. Skogforsk og Bioforsk er eksempler som utfyller bildet av NLH som et anlegg for høyere utdanning, der bygningene for teoriundervisning dominerer og er anleggets ansikt utad.

Andre viktige fagområder med utdanning i tilknytning til landbrukssektoren er: Jordbruk/ husdyr, skogbruk, hage/gartner, husmor, meieri, fiskeri/akvakultur. Disse skoleslagene er dels innpasset i videregående skole, mens for eksempel husmorskolene er historie.

Som representanter for landbruksutdanningen i Norge vernes følgende i landsverneplanen for Kunnskapsdepartementet:

Høgskolen i Lillehammer (Kompleks 700), Storhove, opprinnelig Oppland landbruksskole.

Universitetet i Agder, Dømmesmoen (Kompleks 3422) Grimstad. Dømmesmoen er ute av sektoren, men dokumenterer viktig sektorhistorie. Se temanotatet om universitetshistorie.

Statens gartner- og blomsterdekoratørskole Veia (Kompleks 3417) Ringsaker – fagskole i drift. I dag er Veia en del av videregående opplæring.

Høgskolen i Finnmark, Alta (Kompleks 453 og 951) Husmorskolen i Alta.

UMB, Sem Øvre (Kompleks 99183703) – landets eneste småbrukslærerskole.

UMB – Ås (Kompleks 1837) – fra 2005 universitet; se temanotatet om universitetshistorie.

Ønske om egen utdanning av veterinærer i Norge gikk langt tilbake, men først i 1936 var Norges veterinærhøgskole, NVH, en realitet. Frem til da hadde de aller fleste dyrlegene fått sin utdannelse i København. På **Norges Veterinærhøgskole** (Kompleks 1841) vernes åtte bygninger.

Spesialskoler

Siden landsverneplanen er avgrenset til de spesialskolene – og Statped-enhetene – som i dag er i statlig eie, kan planen ikke gi en fullstendig dokumentasjon av denne skoletypens historie i Norge. Ved gjennomgang av sektorhistorien ble det avdekket interessante anlegg som ikke lenger er i statlig eie og derfor ikke er behandlet i landsverneplanen for KD.

Noen bygningsmessige særtrekk ved spesialskolene:

De viktige bygningsmessige forskjellene går mellom spesialskoler og ordinære grunnskoler, der spesialskolene alltid var/er internatskoler. Internatordningen innebærer at skolene har hatt preg av "totale institusjoner" (alle funksjoner for opphold og opplæring ivaretas på ett sted). Derfor vernes hele, eller større deler, av skoleanlegg ved tre komplekser. Idealene for hvordan slike institusjoner skulle utformes har endret seg mye og gjør at det er vesentlige forskjeller på spesialskoler fra de ulike periodene. Disse forskjellene viser oss i dag utviklingstrekk som ofte er sosial- og kulturhistorisk viktige.

Internatene er som nevnt et særtrekk ved spesialskolene. I utvalget er to viktige internattyper dokumentert:

- Internat inkludert i hovedbygning: Døveskolen, Røstad, Huseby. Det er imidlertid bevart lite av interiørene fra internattiden. Det er derfor primært planløsningen og bygningsutformingen (størrelsen) som dokumenterer den historiske internatfunksjonen i disse anleggene.
- Mindre elevhjem, paviljongprinsippet: Bredtvet, Røstad, Skådalen. Her er interiører relativt godt bevart på Røstad og i Skådalen.

For de eldre spesialskolene var det, i likhet med andre typer sosiale institusjoner (barnehjem, skolehjem, asyler) vanlig å legge disse til gårdsbruk, der man kunne ta i bruk eksisterende bygningsmasse og drive gården, dels med elever/beboerne som arbeidskraft, for å supplere husholdningen og som pedagogisk tiltak. Tre av kompleksene er eksempler på slik etablering; Røstad, Eikelund og Lillegården.

Perioden fram til 1881

Høgskolen i Sør-Trøndelag, Bispegata , Døveskolen (Kompleks 823) ble etablert i 1825 og oppført i 1855. Formålet med fredning av Døveskolen, opprinnelig Throndhjems Døvstummeinstitut, er å sikre anleggets viktige spesialskolehistorie og arkitekturhistorie. De tre bygningene fra 1855 er tegnet av Christian Heinrich Grosch, som hadde stillingen som Statens bygningskyndige konsulent 1833-65.

Døveskolen er landets første døveskole (opprettet 1825) og eldste spesialskole. Dette er også landets eldste spesialskolebygninger. Skolen holdt til i disse lokalene i 136 år, til 1991. Anleggets bygnings- og ombyggingshistorie er derfor nært knyttet til viktige statlige beslutninger for spesialskoleområdet generelt, og for døveskolene spesielt. Norsk døvemuseum ble stiftet i 1992 og har siden da hatt lokaler i Rødbygget (Døveskolens hovedbygning). Eiendommen ble regulert til spesialområde bevaring i 2008.

Abnormskolelov – perioden 1881 – 1950

Høgskolen i Nord-Trøndelag , Røstad (Kompleks 537) ble etablert og oppført 1903.

Formålet med fredning av Røstad, opprinnelig "Røstad offentlige aandssvageskole", er å sikre anleggets lange spesialskehistorie, representert ved skole- og internatbygning og gymsal fra 1903 og elevhjemmene (paviljong 1-7) fra 1970. Formålet er videre å dokumentere hvordan datidens internatskole for psykisk utviklingshemmede ble anlagt og drevet, med vekt på skole- og boligforholdene.

Nedre Gausen, Holmestrand (Kompleks 622) var lærerseminar opprettet 1898, og ble spesialske fra 1932. Formålet med fredning av Nedre Gausen, tidligere Holmestrand seminar, er å sikre eiendommen som eksempel på formålsbygd lærerseminar, som også har lang historie som spesialske. Etter 1902 ble benevnelsen lærerskoler. Sammen med det administrativt fredete våningshuset Gamle Gausen, har anlegget også lang historie som statlig spesialske for døve. Seminarbygningen har høy arkitektonisk kvalitet og er godt bevart.

I tilknytning til Gamle Gausen fredes også av gjenværende deler av den opprinnelige hagen.

Huseby kompetansesenter, Oslo (Kompleks 644) ble etablert i 1940.

Formålet med vernet er å bevare Huseby som eksempel på spesialske i overgangen fra abnormskole- til spesialskeperioden. Huseby har gode eksempler på spesialskebygninger, men institusjonen er også viktig for blindeundervisningens historie. Huseby hadde landsdekkende funksjon for ungdomstrinnet og yrkesopplæring.

Spesialskelov – perioden 1951 – 1991

To komplekser, Bredtvet og Skådalen, vernes. Arkitektonisk kvalitet har vært spesielt viktig som forsterkende kriterium. Flere av spesialskebygningene har et vern fra før, og dette vernet videreføres i planen.

Bredtvet kompetansesenter, Bredtvetveien 4/6/8/10, Oslo (Kompleks 314) ble etablert 1966. Formålet med fredningen er å bevare Bredtvet som eksempel på formålsbygd spesialske fra den sterke ekspansjonsperioden under spesialskeloven. Formålet er videre å bevare dette som tidstypisk komplett anlegg med skole-, administrasjonsbygg og internater.

Bredtvet er et spesialskeanlegg med høy arkitektonisk kvalitet, typisk 1960-tallsuttrykk med flate, tak, (nær)kvadratiske bygningskropper og fasadene oppdelt i rektangulære felt. Samtidig har arkitekturen et unikt, enhetlig preg. Skoleanlegget framstår eksteriørt som autentisk. Bredtvet er, i motsetning til tidligere spesialskoler som f.eks. Huseby, bygd med flere separate internater for å gi dem et tydeligere preg av "hjem" for elevene. Fagområdet ved skolen (språk og talevansker) er eksempel på en differensiering fra tidligere perioder. Bredtvet er derfor også en representant for perioden mht ny pedagogikk og skolepolitikk. Senere tids ombygging av internater og skolebygg til kontorer/kompetansesenter gjør Bredtvet også til en representant for Statped's virksomhet.

Anlegget er oppført som bevaringsverdig på Byantikvarens i Oslos Gule liste.

Skådalen kompetansesenter, Oslo (Kompleks 609) ble etablert 1934, og utbygd i 1975. Formålet med fredning av Skådalen kompetansesenter er å sikre et komplett spesialskeanlegg med høy arkitektonisk kvalitet. Hensikten med fredning er å bevare den

delen av anlegget som er tegnet av arkitekt Sverre Fehn og oppført omkring 1976. Anlegget har også kulturhistorisk og utdanningshistorisk verdi.

Anlegget har en særpreget arkitektur og høy arkitektonisk kvalitet. Formspråk og materialbruk knytter bygningene sammen til en helhet. Måten bygningene er lagt i terrenget viser en helt egen tilnærming til topografi og landskap, som kan sies å være karakteristisk for arkitekten. Arkitekturen preges av Fehns forsøk på å utforme anlegget for brukernes behov gjennom vektlegging av visuelle sanseinntrykk. Småskala dimensjoner antas å være valgt som tilpasning til barna. Dette har gitt en unik og interessant arkitektur. Dette er et komplett anlegg der alle funksjoner er gitt individuelt formgitte og frittliggende bygninger.

Anlegget ble bygd i en periode da det var stor ekspansjon i spesialskolefeltet, og selv om arkitekturen er unik, viser det typiske trekk for perioden. Anlegget har separate internat- og undervisningsbygninger, med elevhjem lagt i gangavstand til skolebygningen. Det skulle etterstrebtes en opplevelse av skille mellom bolig og skole.

Riksantikvaren har varslet fredning av anlegget (RA referanse 2005/752), som også er oppført på Byantikvaren i Oslos Gule liste.

Samisk skolehistorie

Synet på bruken av samisk språk og/eller norsk språk i opplysningsarbeid og forkynningsarbeid blant samene har stadig vekslet i tiden fram mot 1800-tallet. Fra 1850 ble det hardere fornorskning og undertrykking av samisk språk og kultur. Kursendring i norsk minoritetspolitikk kom etter andre verdenskrig.

I 1947 ble Samordningsnemnda for skoleverket nedsatt for å gi en samlet vurdering av norsk utdanningspolitikk. De laget et utkast til en ny samisk skolepolitikk som innebar et radikalt brudd med fortiden. 1959 forelå Samekomiteen sin innstilling. Skoleåret 1967/68 ga Karasjok kommune tilbud om begynneropplæring på samisk og i samisk som fag. Fem år etter, i 1972 får elever tilbud om samisk som andre språk.

Milepeler i Samisk skolehistorie:

1924 Lærer og politiker Per Fokstad fremmer skoleplaner som tar utgangspunkt i samisk som opplæringsspråk.

1936 Lov om folkeskolen vedtatt. Fokstads skoleplaner blir ikke tatt hensyn til.

1948 gir Samordningsnemnda for skoleverket en samlet vurdering av norsk utdanningspolitikk. Opplæring av samiske barn skal skje etter samme prinsipielle regler som for andre norske borgere.

1959 Ny folkeskolelov. Samisk kan nå nyttes som opplæringsspråk/pedagogisk hjelpemiddel i skolen for å fremme norskopplæringen.

1962/63 kom St.meld. nr. 21 og Undervisningskomiteens innstilling nr. 196. Disse to og samekomiteens innstilling ble brukt i samenes politiske arbeid for å få gehør for bedre skoletilbud for den samiske befolkningen.

1967/68 Samiske elever får tilbud om begynneropplæring på samisk ut fra prinsippet med samisk som hjelpespråk og samisk som fag. Tre kommuner i Finnmark gir opplæring i samisk skoleåret 1967/68.

1969 Endringer i grunnskoleloven. Den nye lovbestemmelsen er at foreldre kan kreve samisk

opplæring. *Dette året opprettes også samiske gymnasklasser i Karasjok.*

1975 Endring i grunnskoleloven. Med denne endringen i grunnskoleloven gis det muligheter for å gi undervisning i samisk som første språk og samisk som andre språk.

Dette året opprettes også Samisk utdanningsråd ved Kongelig resolusjon av 8. desember 1975.

1985 Endringer i grunnskolelovens § 40.7. Barn i samiske distrikter skal få undervisning i eller på samisk på barnetrinnet. Eleven velger selv om han/hun vil ha samisk som fag på ungdomstrinnet. Det gis formelt adgang til å bruke samisk som opplæringspråk, ikke bare som fag. Det ble gitt undervisning på samisk lenge før denne formelle retten ble gitt. Samiske fagplaner utarbeides.

1989 *Dette året opprettes Samisk høgskole i Kautokeino.*

1990 endres § 40a i skoleloven og slår fast at «*Born i samiske distrikt har rett til opplæring i eller på samisk*» og at kommunestyret kan «*etter fråsegn frå skolestyret gjere vedtak om at born med samisk som talemål skal ha opplæring i samisk i alle ni år og at dei som har norsk som talemål, skal ha samisk som fag.*» Karasjok kommunestyre gjør vedtak om at samisk skal være obligatorisk fag i grunnskolen i Karasjok.

1992 trer samisk språklav i kraft. Den likestiller samisk og norsk i seks forvaltningsområder.

1997 Det samiske læreplanverket for den 10-årige grunnskole blir tatt i bruk i samiske forvaltningsområder.

Samisk videregående skole, Karasjok (Kompleks 146) vernes fordi skoleslaget danner en videreutvikling av den første statlige utbyggingen av grunnskolen – nå kommunalt eid og drevet – og belyser et endret syn på assimileringsspolitikk. I de samiske skolenes overordnede mål i dag ligger det at de skal styrke elevenes samiske identitet og utdanne dem til borgere i såvel det samiske, som det norske, og verdenssamfunnet.

Epoker i høgskoleutviklingen

Vitenskapelige høgskoler var den gruppen av læresteder som først fikk betegnelsen høgskole; NLH, NTH, NVH o.a. Disse høgskolene har i hovedsak bestått som institusjoner for spesifikke fagområder, til forskjell fra de flerfaglige høgskolene.

Regionale, statlige, flerfaglige høgskoler er en annen gruppe som har blitt til gjennom reformer av flere særutdanninger, primært på høyere (post-gymnasialt) nivå, men også gjennom faglig utvikling av utdanninger som opprinnelig var av lavere grad.

Utviklingen kan grovt sett inndeles i tidsepoker som følger:

1830 – 1890: Seminarer (lærerutdanning).

1890 – 1940: Stiftseminarer – lærerskoler. I 1890 ble det åpnet for at private kunne etablere private lærerseminarer.

1945/etterkrigstiden – 1969: Noen etablerte lærerutdanninger på 1960-tallet. Lærerskolen i Tromsø var den første i denne perioden, ellers er det lite bygningsmasse fra perioden. Statens lånekasse for utdanning ble etablert i 1947.

1969 – 1985, Første fase for høgskolesystemet: Distriktshøgskoler (DH) kom i gang som en prøveordning i 1970 og ble permanent i 1976. I 1977 blir ingeniørutdanningen innlemmet i høgskolesystemet. Skoletypene var: DH, lærerskole, ingeniør og sykepleie.

1986 – 1994: Helseutdanningen blir innlemmet i KD. Det var en periode med mindre byggeaktivitet.

1994 - Høgskolereform: Høgskolesenter. Lærerutdanningen er den utdanningsformen som har eksistert lengst, vært sterkest gjennom perioden og i stor grad lagt premiss for hvor høgskolene ligger plassert i dag. Ingeniørutdanningen i den formen det har i høgskolesystemet, har sitt utspring fra kortere tekniske utdanninger, som teknisk fagskole.

Perioden har ikke nødvendigvis bygningsmessige særpreg eller har hatt en vesentlig bygningsekspanasjon, men har mer vært en administrativ fase.

Meteorologisk institutt

Meteorologisk institutt ble opprettet i 1866, og var fra starten knyttet til UiO. Forskningsvirksomheten utføres hovedsakelig innenfor meteorologi og oseanografi - værvarsling til lands og til vanns. I dag har Meteorologisk institutt avdelinger også i Bergen og Tromsø. Regionsenteret i Tromsø har videre ansvaret for instituttets tre ishavsstasjoner på Jan Mayen, Bjørnøya og Hopen, samt den norske feltstasjonen Troll i Antarktis som er helårsbemannet.

I landsverneplanen for Kunnskapsdepartementet er instituttet representert med følgende bygninger:

Meteorologisk institutt, Blindern (Kompleks 3414) Instituttbygningen (1936 – 40).

Geofysisk institutt, UiB (Kompleks 3360) fra 1929.

Geofysisk institutt, Langnesvn. 3B, Tromsø (Kompleks 728) etablert i 1918.

Bibliotek

Tre universitetsbibliotek er valgt ut – alle disse er rene bibliotekbygninger og tydelige eksponenter for denne utpregede akademiske institusjonen. Disse dekker hele etterkrigstidsspennet:

Universitetet i Bergen (Kompleks 9900490) Bibliotek bygget i 1961,

Universitetet i Tromsø (Kompleks 3406) Bibliotek bygget i 1980,

Universitetet i Oslo, Blindern (Kompleks 99335701) Bibliotek bygget i 1999.

I tillegg er flere bibliotek i form av rom/deler av bygninger med, som i

Universitetet i Oslo, Sentrum (Kompleks 99335702). Bygning 10149 Domus Bibliotheca fra 1851. Selve biblioteksfunksjonen ble flyttet til Solli plass i 1913 og videre til Blindern i 1999,

Gunnerushuset, NTNU (Kompleks 9900495), Vitenskapsmuseets boksamling og biblioteksfunksjon var vesentlig. Bygningen er fra 1866,

Fysikkbygningen, Blindern, UiO (Kompleks 99335701) fra 1936,

Sophus Bugge, Blindern, UiO (Kompleks 99335701) lesesal og biblioteksbygning fra 1962.

Andre bibliotek i KD-utvalget er:

Hovedbygningen, Gløshaugen, NTNU (Kompleks 9900496) med bibliotek (1910) og et senere bibliotek- og lesesaltbygg (1947/1963),
Tårnbygningen, UMB (Kompleks 1837) fra 1925 huser hovedbiblioteket for UMB.

Internater

Spesialskoler, landbruksskoler og sykepleierskoler var ofte internatskoler. Likedan samiske skoler. Ved disse skoleslagene er internatfunksjonene eller internatbygningen(e) en vesentlig del av anlegget og historien. For skoler i samiske områder er disse i hovedsak kommunale og fylkeskommunale og derfor ikke behandlet i denne landsverneplanen.

Som representanter for internatbygninger, tilhørende ulike skoleslag, er følgende gitt vern i landsverneplanen for Kunnskapsdepartementet:

Spesialskoler

Høgskolen i Nord-Trøndelag, Røstad (Kompleks 537) Skole- og internatbygning (1903) og sju elevhjem (1970),

Hovedbygning, Huseby kompetansesenter, Oslo (Kompleks 644) Skole- og internatbygning (1953),

Bredtvet kompetansesenter, Oslo (Kompleks 314) Fem elevhjem (1966),

Skådalen kompetansesenter, Oslo (Kompleks 609) Fem elevhjem, 1976.

Høgskolen i Sør-Trøndelag, Bispegata, (Kompleks 823) Døveskolen har tidligere hatt internat i kombinasjon med hovedbygning/skolebygning, men dette er ikke bevart i bygningen i dag.

Nedre Gausen (lærerseminar) har tidligere hatt internat i kombinasjon med hovedbygning/skolebygning, men dette er ikke bevart i bygningen i dag.

Landbruksskoler

Dømmesmoen, Univ. i Agder (Kompleks 3422) Hagebruksskole - to internatfløyer 1952-54, **Statens gartner- og blomsterdekoratørskole, Vea** (Kompleks 3417) To internater fra henholdsvis 1942 og 1955,

Høgskolen i Finnmark, Alta (Kompleks 453) Husmorskole – internatbygning (1952),

UMB, Sem Øvre (Kompleks 99183703) Internat- og økonomibygning ("Slottet"), 1950.

Sykepleierskoler

Høgskolen i Hedmark avd. for helse og idrettsfag, Elverum (Kompleks 591) Sykepleierskole og internat fra 1957.

Leserveiledning for katalog (SKE-rapporter)

Dokumentasjonen av bygningene og beskrivelsen av hvordan de vernes ligger i en database kalt SKE-basen. Rapporter fra denne databasen utgjør katalogen som vises her. Disse rapportene inneholder bildedokumentasjon og opplysninger om grunneiendom, bygnings- og institusjonshistorie, verneverdi med mer. Det er viktig å merke seg at det er *bygninger* som i hovedsak presenteres, selv om eiendomsbegrepet ofte brukes som en generell betegnelse (jfr. kulturhistoriske eiendommer). Hver institusjon eller lokalitet er benevnt som *kompleks*, og det er derfor to typer rapporter i katalogen: Først en samlet *kompleksrapport*, deretter en mer spesifikk *bygningsrapport* for den eller de bygningene i komplekset som vernes. Nedenfor forklares betydningen av noen viktige tekstfelter og kartsymboler som brukes i disse rapportene.

Kompleksrapport

Rapporten har på første side en tabell med overskriften *Bygningsoversikt, omfang vern* der det gis oversikt over bygninger som vernes, og verneklasse og omfang for hver bygning. Disse opplysningene gjenfinnes også i hver enkelt bygningsrapport, men da med en mer utfyllende tekst i feltet med overskriften *Vern*. Det samlede institusjonsanlegget presenteres i kompleksrapporten, og i feltet med norgeskartet angis *Foreslått vernekategori: Verneklasse 1, fredning* eller *Verneklasse 2, bevaring*. Denne opplysningen gjenfinnes mer utfyllende lenger ned i kompleksrapporten i feltet med overskriften *Vern kompleks*. Det er viktig å være oppmerksom på at angivelsen av verneverdi for komplekset ikke har en generell eller juridisk betydning, men fremstilles på denne måten for å orientere om at komplekset inneholder minst en bygning med tilsvarende vernekategori.

KOMPLEKS 537 HØRSK-NORD, TRLAG, RØSTAD

Byggnings- og eiendomsdata

Fylke: Nord-Trøndelag

Kommune: 1710 Liananger

Oppmålingstidspunkt: 1710 Liananger

Nåværende funksjon: Høgskole

Forsøkt vernestatus: Verneklasse 1, fredning

Totalt antall bygg: 28

Bygningsoversikt, omfang vern

Bygning	Opplyst	Verneklasse	Omfang	GAB nr	Omstør
11321 BUNDEHOLM	1927	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1927	2141
1305 FJELLSTADHOLM, RØSTAD	1930	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1930	2141
1306 GARNER, ØYERHOLM, RØSTAD	1930	Verneklasse 1, fredning	Eksklusivitet	1930	2141
1475 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1476 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 1, fredning	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1477 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1478 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1479 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1480 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1481 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1482 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1483 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1484 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1485 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1486 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1487 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1488 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1489 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1490 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1491 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1492 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1493 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1494 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1495 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1496 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1497 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1498 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1499 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1500 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141

Vern kompleks

Forn: Forn med fredning og vern av Røstad, oppmålingstidspunktet er å se i skilteplanen. Forn med fredning og vern av Røstad, oppmålingstidspunktet er å se i skilteplanen. Forn med fredning og vern av Røstad, oppmålingstidspunktet er å se i skilteplanen.

Begrunnelse: Det er tre bygninger som har tre perioder som representerer den lange spesialiseringshistorien. Gjerdetunet - 1930, spesialiseringshistorie - 1930, skilteplanen - 1930.

Omfang: Følgende bygninger omfattes av vern eller fredning: Høgskolen med skilteplan og vern av park med skilteplan, spesialiseringshistorie, skilteplan, skilteplan 1-7 med skilteplan og skilteplan. Skilteplan, spesialiseringshistorie og skilteplan ved skilteplan.

Side 1

BYGNING 1488 PAVILJONG 4, RØSTAD

Kompleks 537 HØRSK-NORD, TRLAG, RØSTAD

Byggnings- og eiendomsdata

Annenhetstidspunkt: 1930/1931

GAB nr: 1930/1931

Omstør: 2141

Opplyst: 1930-1931

Oppmålingstidspunkt: 1930/1931

Nåværende funksjon: Høgskole

Forsøkt vernestatus: Verneklasse 2, bevaring

Totalt antall bygg: 28

Bygningsoversikt, omfang vern

Bygning	Opplyst	Verneklasse	Omfang	GAB nr	Omstør
11321 BUNDEHOLM	1927	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1927	2141
1305 FJELLSTADHOLM, RØSTAD	1930	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1930	2141
1306 GARNER, ØYERHOLM, RØSTAD	1930	Verneklasse 1, fredning	Eksklusivitet	1930	2141
1475 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1476 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 1, fredning	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1477 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1478 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1479 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1480 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1481 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1482 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1483 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1484 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1485 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1486 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1487 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1488 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1489 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1490 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1491 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1492 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1493 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1494 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1495 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1496 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1497 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1498 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1499 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141
1500 ØYERHOLM, RØSTAD	1931-1933	Verneklasse 2, bevaring	Eksklusivitet	1931-1933	2141

Vern kompleks

Forn: Forn med fredning og vern av Røstad, oppmålingstidspunktet er å se i skilteplanen. Forn med fredning og vern av Røstad, oppmålingstidspunktet er å se i skilteplanen. Forn med fredning og vern av Røstad, oppmålingstidspunktet er å se i skilteplanen.

Begrunnelse: Det er tre bygninger som har tre perioder som representerer den lange spesialiseringshistorien. Gjerdetunet - 1930, spesialiseringshistorie - 1930, skilteplanen - 1930.

Omfang: Følgende bygninger omfattes av vern eller fredning: Høgskolen med skilteplan og vern av park med skilteplan, spesialiseringshistorie, skilteplan, skilteplan 1-7 med skilteplan og skilteplan. Skilteplan, spesialiseringshistorie og skilteplan ved skilteplan.

Side 1

Kompleksrapport

Byggningsrapport

23

Situasjonskartet viser eiendommen som omfattes, eiendomsgrenser er markert med rød farge. Alle bygninger på eiendommen (komplekset) vises grå eller med farge dersom de foreslås vernet: Blå bygninger tilsvarer fredning (verneklasse 1) og gul farge tilsvarer bevaring (verneklasse 2). Bygningene vil som hovedregel være vist i kartet med GAB-nummer.

I noen tilfeller er det også vist et skravert areal på kartet: Blå skravur markerer et areal som foreslås fredet, gul skravur for areal som foreslås bevart. Gul skravur brukes også for områder som allerede er regulert til spesialområde bevaring etter Plan- og bygningsloven. Et areal som er skravert vil også være angitt som *Utomhus*(areal) tilknyttet en bygning. Det framkommer i den innledende bygningsoversikten, under omfang, at *Utomhus* er vernet. Beskrivelse av skraverte (verneverdige) arealer kan være presentert som del av kompleksets kulturmiljø og/eller i rapporten for den bygningen som utomhusarealet er tilknyttet. Større park- og hageanlegg vil omslutte flere bygninger, men av praktiske grunner (SKE-basens oppbygging) blir allikevel slike utomhusarealer tilknyttet én bygning.

Bygningsrapport

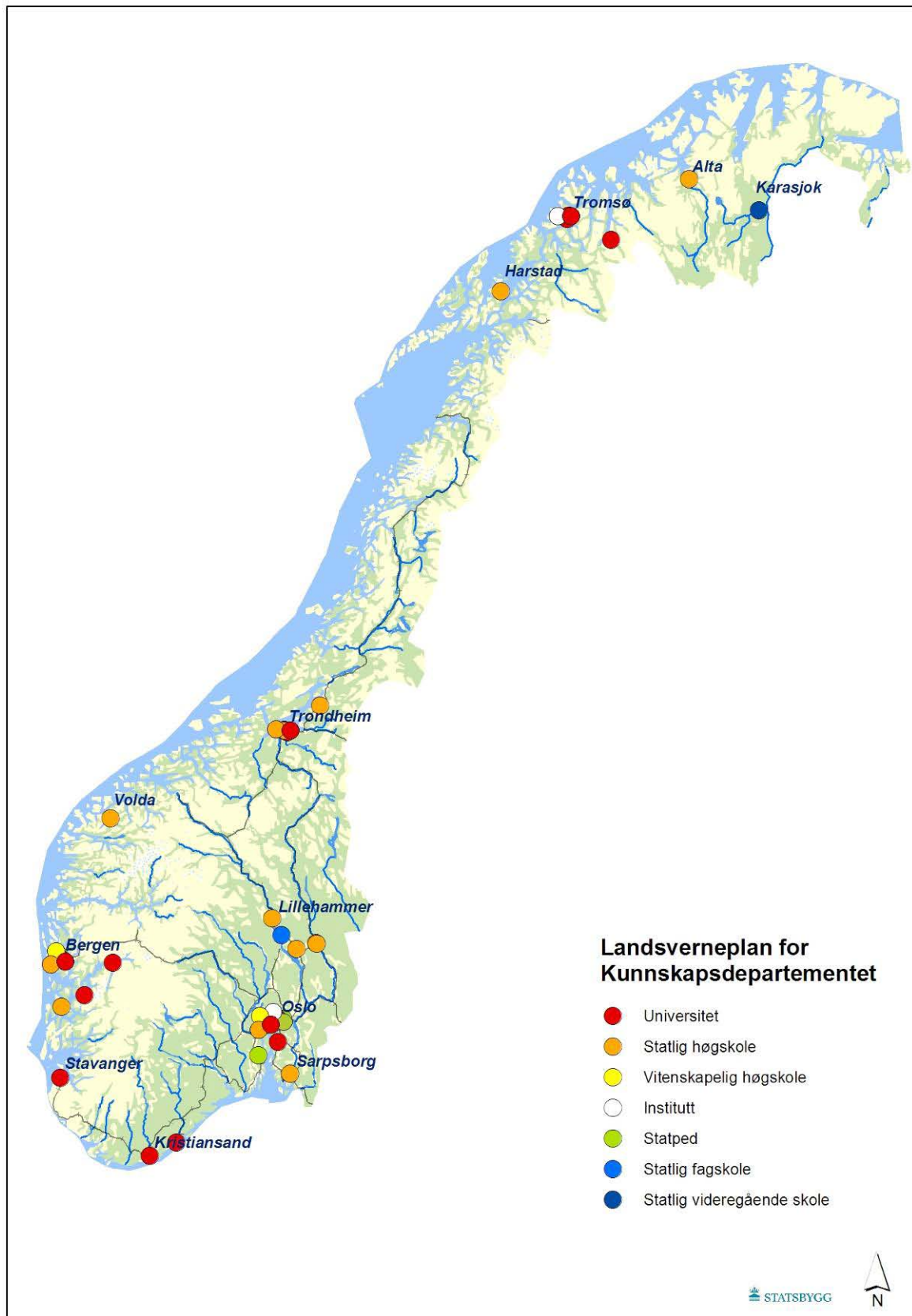
I det første feltet, *Bygnings- og eiendomsdato*, angis *Vernestatus*: Opplysningene her refererer til vern eller verne vurderinger som foreligger uavhengig av landsverneplanens vern. Vernestatus kan for eksempel være at eiendommen er regulert til spesialområde bevaring. Slik regulering er et kommunalt vedtak som vil fortsette å gjelde, også for bygninger som fredes gjennom landsverneplanen.

Både kompleks- og bygningsrapportene inneholder feltene *Vern; Formål, Begrunnelse, Omfang*. Kompleksrapporten vil i mange tilfeller si noe på et mer overordnet nivå om hvorfor en eiendom eller institusjon har kulturhistorisk verdi. Et konkret eksempel kan belyse dette: Under NTNU hører Trondheim biologiske stasjon. Denne forskningsstasjonen er en av 7 stasjoner med tilknytning til Kunnskapssektoren. Utvelgelsen av bygninger innenfor en gruppe, enten det er bygningstyper, institusjonstyper eller en annen kontekst, vil ofte være en del av begrunnelsen for vernet. Siden SKE-rapportene har begrenset plass, kan ikke alle relevante opplysninger gjentas i bygningsrapportene. Dette er en av grunnene til at kompleksrapporten alltid bør leses sammen med den enkelte bygningsrapport, ikke minst for å få best mulig forståelse av begrunnelsen som er gitt i feltet *Vern; Formål, Begrunnelse, Omfang*.

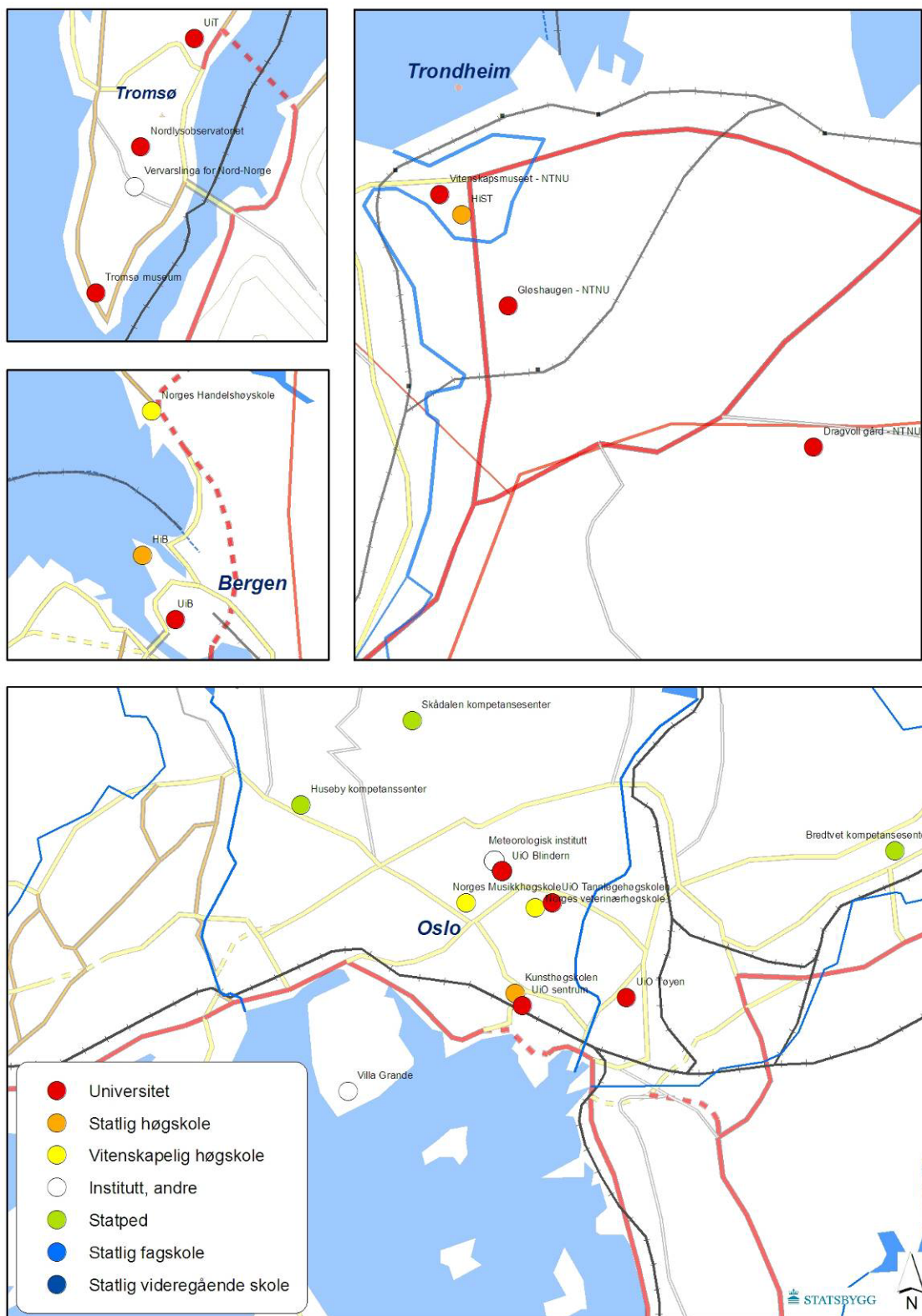
Annet

Alle komplekser og bygninger har egne nummer som er angitt øverst på hver rapport. Disse nummerne er i utgangspunktet hentet fra statens eiendomsdatabase kalt Propman, som blant annet brukes til å presentere *Oversikt over statens eiendommer* i vedlegg til St.prp. nr. 1., tidligere som St.meld. nr. 10 (FAD). Underveis i arbeidet med landsverneplanen har det vært behov for å registrere nye bygninger, endre oppdelingen av sammensatte bygningskomplekser o. l. Nummer som begynner med 99 og har 7 eller 8 siffer er opprettet *ad hoc* innenfor landsverneplanen. GAB-nummer gir entydig identitet og er angitt for alle bygninger.

Oversiktskart

Landsverneplan for Kunnskapsdepartementet - utvalgte byer

Samlet oversikt over komplekser og bygninger

Se tabell nedenfor.

Perioder		Før 1814	1814 - 1900		1900 - 1945		1945 - 1969	1969 - 1993	1994 og senere
		Norges første vitenskapelige institusjon: Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab (DKNVS) stiftes i 1760	1811: Kong Fredrik VI besluttet at Norge skulle få eget universitet. Norges første lov for høyere utdanning.		Etablering av naturvitenskaplige institusjoner, landsbruksutdanning og vitenskaplige høyskoler.		Statens lånekasse for utdanning etableres. Ekspansjon i sektoren. Forskningsrådene etableres. Tippemidler til forskning. Nye universiteter.	Høgskoleetableringer som en forfase til høyskolereformen i 1994: Flerfaglige distrikthøyskoler (prøveordning fra 1969, fast fra 1975), skoler for særutdanning blir høyskoler, sykepleierutdanning organisert under KD fra 1986.	Høgskolereform
Institusjonstype									
Universitet	Vitenskapelig institusjon	Kalvskinnet, NTNU, (DKNVS fra 1760)	Sentrum, UiO (1811), 1852		UiO (Blindern), 1934	Nordlysobservatoriet, UiT, 1929	Blindern, UiO, 1961	UiT, (1969), (universitetsbibliotek 1979)	
							Allegt. 70, UiB, 1948	Realfagsbygget, UiB, 1977	
							Universitetsbiblioteket, UiB, 1961		
							Psykologibygget, Bjørn Christiansens hus, UiB, 1952		
	Museer		Muséplass 3, UiB, Naturhistorisk museum (1825), Museumsbygning 1866	Tøyen, UiO, Botanisk hage med veksthusene, 1868, 1876	Zoologisk, botanisk og geologisk museum, UiO 1909, 1915, 1917	Historisk museum, J. Frielesgt. 1-3, UiB, 1927	Tromsø museum, UiT, 1961		
Høyskoler									
	Flerfaglig høyskole								Høyskolen i Lillehammer, 1994
	Ingeniør/teknisk				Gløshaugen, NTNU, 1910		Høyskolen i Østfold, Sarpsborg, Østfold tekniske skole, 1967		HiST, Bispegata (1995)
	Sykepleie/helsefag						Høyskolen i Hedmark, Elverum sykepleierskole, 1957		
	Maritim				Haugeveien 28, Høyskolen i Bergen (Sjømannsskolen i Bergen), 1904				Universitetet i Tromsø, Fiskerihøyskolen, Tromsø, 1994
	Lærerutdanning		Stiftseminar 1826	Seminarlov 1890	Lærerskoler fra 1920-tallet		Ekspansjon 1960		
			Høyskolen i Stord, Rommetveit, 1860	Høyskolen i Volda (1890-tallet)	Høyskolen i Hedmark, Elverum lærerskole, 1924		Høyskolen på Stord, Rommetveit, 1960t		
Landbruksutdanning. Under Landsbruksdepartementet frem til 1990-tallet. Skoler på alle nivåer.									
			UMB, (Norges Landbrukshøyskole), 1859		Statens gartner- og blomsterdekoratørskole, Vea (1923)	NVH, 1911	Høyskolen i Finnmark (Alta husmorskole, 1952-58)		
					Høyskolen i Lillehammer, (Storhove landbruksskole), 1927	UiA, Dømmesmoen, 1920t	Høyskolen i Finnmark, Nøkkeltien 9, (Alta husmorskole), 1950		
Vitenskaplige høyskoler ("enfaglige" høyskoler)						UMB Sem Øvre, Statens småbrukslærerskole, 1914, NVH, 1923			
	Veterinær				Norges Veterinærhøyskole, NVH 1920-t				
	Handel						Norges Handelshøyskole, 1961		
	Idrett						Norges Idrettshøyskole, 1966		
Musikk								Norges Musikkhøyskole, 1988	

Perioder		Før 1814	1814 - 1900		1900 - 1945		1945 - 1969	1969 - 1993	1994 og senere
		Norges første vitenskapelige institusjon: Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab (DKNVS) stiftes i 1760	1811: Kong Fredrik VI besluttet at Norge skulle få eget universitet. Norges første lov for høyere utdanning.		Etablering av naturvitenskaplige institusjoner, landsbruksutdanning og vitenskaplige høyskoler.		Statens lånekasse for utdanning etableres. Ekspansjon i sektoren. Forskningsrådene etableres. Tippemidler til forskning. Nye universiteter.	Høyskoleetableringer som en forfase til høyskolereformen i 1994: Flerfaglige distrikthøyskoler (prøveordning fra 1969, fast fra 1975), skoler for særutdanning blir høyskoler, sykepleierutdanning organisert under KD fra 1986.	Høyskolereform
	Tannlege				Geitmyrsveien, UiO, Tannlegehøyskolen 1926				
Lavere grad, gr. skoler, vgs.									
					Statens gartner- og blomsterdekoratørskole, Vea (1923). VGS i dag.			Samisk videregående skole Karasjok, 1970t	
Forskning (iike utdanning)									
Naturvitenskap		DKNVS (1760)		Andre bygg UiO, Drøbak felt-stasjon, 1860, 1894	Nordlysobservatoriet, 1928		Forskningsvn. 3, Oslo (Papirindustriens forskningsinstitutt, 1953)		
				NTNU, Trondheim biologiske stasjon, 1898					
Meteorologi					Meterologisk institutt, Oslo, (1909), 1936	Geofysen i Bergen (1917), 1929			
						Langnesveien 3B, Tromsø, ca 1910			
Holocaust-sentret					Villa Grande, Oslo, 1917				
Spesialscole			Lov om abnorme barns undervisning, 1881				Spesialscoleloven 1951		
			Høyskolen i Sør-Trøndelag, Bispegata, 1850t		Høyskolen i Nord-Trøndelag, Røstad, 1900-t		Huseby kompetansesenter, 1952	Skådalen kompetansesenter, 1976	
							Bredtvet kompetansesenter, 1966		
Skole (folkescole, grunnskole - dog ikke opprinnelig statlige institusjoner)			UiA, Gimlemoen, 1860-80-t	Jusbygget, UiB (Dragefjellet skole 1890)	Sydneshaugen skole, UiB, 1921	Høyskolen på Stord, Børtveit skolestue, 1905	Høyskolen i Hedmark, Hamar, Kirsten Flagstad (Midtbyen skole) 1881-92		
			Sofie Lindstrøms hus, UiB, 1890						
Annet	Annet	Fastings Minde, UiB, 1790	Adm. avd. Langesgt. 1-3, UiB, 1842, 1874	Parkveien, UiB, 1886	Sydneshaugkvartalet, UiB, 1910				
		Kalvskinnet, NTNU	Statens kunstakademi, Oslo (Norges geografiske oppmåling), 1877	Villaveien, UiB, 1896	Havnegata 9, Høyskolen i Harstad, (SNSK) 1919				
		NTNU, Dragvoll, 1800-tallet	Universitetsadm., Museplassen 1, UiB, 1883	Tingvika, UiB, 1900	Møller skole, Heimdal, Hytte 1939				
			Baroniet Rosendal, UiO,	Samfunnsvitensk. Avdeling, UiB, 1884					UiS 2004 (Arkeologisk museum i Stavanger, 1930, 1940)
	Urfolk/minoriteter							Samisk vgd skole, Karasjok ,1970-t	UiT, Ardna, 2004

Forklaringer til matrisen:

Fete typer viser at anlegget er oppført for kunnskapssektoren, er formålsbygde

Årstall i parantes viser til året institusjonen ble etablert, enten vedtak for etablering eller faktisk oppstart

Årstall uten parantes viser til årstall for bygning

Eks:	
Naturhistorisk museum, Bergen (1825), 1866	Betyr at museet ble etablert i 1825 og at bygningen ble oppført i 1866.
NLH, 1859	Betyr at både utdanningsinstitusjonen og at det eksisterer formålsbygde bygninger fra 1859.

Enkelte komplekser representerer flere perioder/fenomener og dukker opp på flere steder i matrisen